

Отже, проаналізувавши сукупні витрати домогосподарств України можемо зробити висновок, що дані витрати щорічно мають тенденцію до зростання. В загальному, таке зростання сукупних споживчих витрат можна було б вважати позитивним явищем, якби воно не було викликане збільшенням витрат на продукти харчування. Переважну частку даних витрат займають витрати на продовольчі товари, які в окремі роки сягали біля 61% сукупних витрат домогосподарств по Україні. Структура ж споживчих витрат домогосподарств є достатньо різноплановою і загалом залежить від таких факторів як місцевість проживання членів домогосподарства (сільська чи міська); кількісний склад домогосподарства; стать, вік та наявність дітей та пенсіонерів у складі домогосподарства; основне джерело доходу членів домогосподарства; регіон, в якому проживають члени домогосподарства.

Література:

1. Кізіма Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та домінанти розвитку / Т.О. Кізіма; [вст. слово С.І. Юрія]. – К. : Знання, 2010. – 431 с.
2. Юрій С.І. Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності / С.І. Юрій, Т.О. Кізіма // Фінанси України. – 2008. – № 8(153). – С. 39-10.
3. Структура сукупних витрат домогосподарств / [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/strukt2010_u.htm

Луценко Дмитрій

ст. гр. ФУПОМ-11

Тернопільський національний економічний університет

motial994@ukr.net

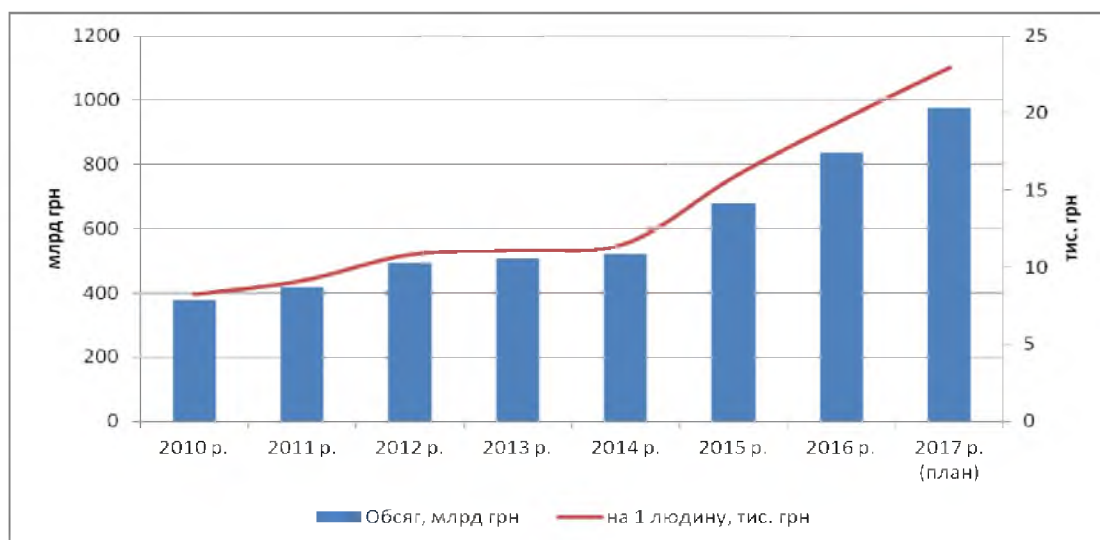
Науковий керівник – к.е.н., доцент Малиняк Б. С.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ – ОСНОВА ДІЄВОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Одним із найважливіших завдань, які ставить сьогодні, є проведення децентралізації системи управління та суспільних фінансів. Ефективне вирішення цього завдання спроможне активувати нереалізований досі потенціал розвитку територіальних громад. Як засвідчує досвід європейських країн, успіхи місцевого самоврядування сприяють загальному прогресу країн, посилюють процеси демократизації, стимулює підвищення ефективності управління суспільними фінансами.

Чи не єдиним дієвим інструментом, за допомогою якого органи місцевого самоврядування спроможні задовольняти потреби територіальної громади та реалізовувати її інтереси є місцеві бюджети. З огляду на це, дієвість місцевого самоврядування безпосередньо залежить від ефективності системи формування та використання коштів місцевих бюджетів. Практика управління місцевими бюджетами засвідчує наявність низки системних недоліків, які призводять до неможливості задоволення потреб територіальної громади та підприємницьких послугах в суспільних послугах. Невирішеність системних проблем створює ситуацію, за якої механічне розширення доходів місцевих бюджетів не призведе до очікуваного зростання добробуту суспільства.

Фінансування суспільних послуг може здійснюватися за рахунок видатків як державного, так і місцевих бюджетів. Тому важливою є проблема розподілу повноважень на здійснення видатків між різними рівнями бюджетів. При визначенні рівня бюджету з якого потрібно фінансувати видатки для забезпечення суспільних потреб, користуються принципом, що найбільшій ефективності у виконанні тієї чи іншої видаткової функції можна досягти, якщо вона буде закріплена за нижчим із тих рівнів влади, котрі можуть реалізувати її належним чином. Даний принцип має назву “субсидіарності”.

Рис. 1. Динаміка видатків місцевих бюджетів в Україні в 2010–2017 рр.

Розвинуті демократичні держави велику увагу приділяють розвитку місцевих бюджетів. Передумовою цього є низка переваг, які одержують внаслідок здійснення певних видатків за рахунок коштів місцевих бюджетів. Основні переваги бюджетної децентралізації зводяться зазначені в рис.2.

Краща керованість децентралізованої держави

- Реалізація відповідальності централізованої держави за економічний та соціальний розвиток передбачає якомога більш всеохопний контроль економічного розвитку. Така держава не може забезпечити ефективне керівництво місцевим та регіональним рівнями, що негативно позначається на економічній ефективності.

Демократиизація шляхом розвитку місцевого самоврядування

- Самостійне вирішення територіальними громадами завдань забезпечує участь усіх зацікавлених осіб у досягненні консенсусу та згоди при прийнятті політичних рішень. Громадяни мають змогу брати участь у найважливіших сферах політичного процесу. Демократична децентралізація є важливим елементом громадянського суспільства.

Кваліфіковане вирішення питань місцевого самоврядування

- Місцеве самоврядування завдяки своїм звичним та простим сферам життєдіяльності робить можливим вирішення суспільних проблем із максимальним наближенням до інтересів громади. На місцевому рівні необхідна сума коштів для виконання управлінських рішень може бути зібрана безпосередньо та в достатньому обсязі.

Свобода через місцеве самоврядування

- Розвинене місцеве самоврядування слугує своєрідною протидією всемогутній центральній державній владі. Свободи громадян при цьому досягають найвищого рівня свого розвитку і захисту. Це справедливо з точки зору розширення прав на участь у політичній діяльності зі створення життєвих умов на місцевому рівні.

Забезпечення культурної етнічної різноманітності

- Розвинене місцеве самоврядування сприяє культурній, мовній та етнічній різноманітності. Вільні культурні й мовні форми вираження сприяють самоутвердженню особистості. Територіальні громади стають у такий спосіб опорними пунктами соціальної ідентифікації, а отже – легітимації держави загалом.

Економічна конкуренція місцевим регіональним рівнями

- Місцева та регіональна автономія в економічній сфері приводить до економічного змагання між місцевим і регіональним рівнями, що є важливим стимулом економічного розвитку країни загалом.

Рис. 2. Основні переваги децентралізації та розвитку місцевого самоврядування¹

Попри значні переваги, які одержують від закріплення певних видатків за місцевими бюджетами, існують обмеження, що цьому перешкоджають. До цих обмежень належить складність врахування економії на масштабі. Адже зазвичай надання послуги більшій кількості споживачів призводить до зменшення вартості цієї послуги в розрахунку на одного споживача. Крім цього, при наданні послуг населенню за рахунок місцевого бюджету, можлива ситуація, коли користь від благ будуть отримувати жителі прилеглих територій. Тому необхідно мати на увазі, що надання цих послуг потрібно буде здійснювати в більших

¹ Складено на основі: Малиняк Б. #аналізуємобюджет : доступно про головне : посібник [Богдан Малиняк, Володимир Горин, Віталій Письменний] : за ред. Богдана Малиняка. – Тернопіль: ZAZAPRINT, - 2017. – С. 16.

обсягах, а, відповідно, більшими будуть видатки. Таким чином, буде порушено основну умову функціонування місцевих фінансів, адже бюджет буде наповнюватися за рахунок сплачених податків в певній місцевості, а користь від видатків поширюватиметься на більшу територію. Суть ще одного обмеження бюджетної децентралізації зводиться до того, що на центральному рівні легше встановлювати і запроваджувати в життя єдині стандарти якості суспільних послуг.

Зважаючи на переваги розвитку децентралізованої країни, а також на те, що Україна успадкувала від командно-адміністративної системи СРСР чітко централізовану модель управління, після Революції гідності було ухвалено рішення про необхідність проведення реформи управління, що передбачає децентралізацію. В реформі запропоновано здійснити заходи, спрямовані на передачу значних повноважень і фінансових ресурсів від органів державної влади органам місцевого самоврядування. Цілями реформи місцевого самоврядування України є:

1) ефективна система влади (розмежування повноважень між ОМС і органами державної влади; створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для діяльності ОМС; забезпечення відкритості, прозорості й участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення);

2) високий рівень конкурентоспроможності регіонів (ефективне використання ресурсів регіонів для сталого розвитку; сприятливі умови для ведення бізнесу; ефективне міжрегіональне співробітництво);

3) висока якість послуг (державні стандарти (нормативи) якості адміністративних послуг; надання якісних публічних послуг; доступність отримання послуг) [2].

Власне, ці положення й обґрунтовували доцільність передачі додаткових фінансових ресурсів у розпорядження органів місцевого самоврядування.

Децентралізація – це реальний шлях до підвищення якості повсякденного життя мешканців кожного села, селища чи міста. Вона полягає у створенні фінансово незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати дитячі садки та школи, амбулаторії, будинки культури і клуби, дороги, інфраструктуру. Ця реформа передбачає передачу повноважень, які дадуть змогу вирішувати місцеві проблеми, на низовий, базовий рівень, тобто рівень громад, а також забезпечення їх власними коштами, для вирішення цих проблем. У громад з'являється стимул заробляти більше, оскільки більша частина податків, які сплачуються на їхній території, залишається на місцях, а не відсилається у столицю.

Література:

1. Малиняк Б. Трансформація місцевих бюджетів в ефективне джерело зростання суспільного добробуту / Б. Малиняк // Вісник ТНЕУ. – 2015. – № 2. – С. 73–85.

2. Малиняк Б. Аналізуємо бюджет : доступно про головне : посібник [Богдан Малиняк, Володимир Горин, Віталій Письменний] : за ред. Богдана Малиняка. – Тернопіль: ZAZAPRINT. – 2017. – 76 с.

Мартинюк Роман

ст. гр. ФМ-11

Тернопільський національний економічний університет

roma1martynyuk@gmail.com

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О. Ю.

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС І ВАЛЮТНИЙ КУРС: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Узагальнена оцінка економічного стану країни, ефективності її зовнішньоекономічних зв'язків здійснюється на основі платіжного балансу. Стан платіжного балансу – індикатор стану економіки країни, а динаміка зміни окремих його статей безпосередньо позначається на курсі національної валюти, що є важливою ланкою, яка пов'язує національну економіку з глобальною й впливає на рівень споживчих цін, сукупний попит і пропозицію, дохідну та видаткову частину державного бюджету, тощо. Саме тому, платіжний баланс може служити одним із основних джерел інформації для прийняття оптимальних рішень в державній політиці.

Платіжний баланс країни й валютний курс національної грошової одиниці характеризуються тісним кореляційним зв'язком. Так, зростання позитивного сальдо поточного рахунку платіжного балансу сприяє зміцненню національної грошової одиниці і навпаки, від'ємне сальдо поточного рахунку – провокує наростання девальваційного потенціалу [3, с. 182]. У свою чергу, зміна курсу національної валюти позначається на динаміці експорту та імпорту товарів і послуг, векторній спрямованості міжнародних потоків капіталів, а відтак і на платіжному балансі країни (див. рис. 1).

Зокрема, хронічний дефіцит поточного рахунку платіжного балансу, який спостерігався в Україні у 2011–2013 рр. (див. рис. 1.) став одним із чинників стрімкої девальвації національної грошової одиниці, яка за 2014–2015 рр. знецінилась щодо дол. США у 3 рази.